

Melanie Cantor

Smrt a iné šťastné konce

Keby sa váš život mal zajtra
skončiť, čo by ste urobili dnes?

ikAR

Melanie Cantor

Smrt
a jiné
šťastné
konce

Preložila Jana Seichertová

IKAR

Melanie Cantor
DEATH AND OTHER HAPPY ENDINGS

Copyright © 2019 by XaBo Ltd
Translation © 2020 by Jana Seichertová
Jacket design © 2020 by Barbara Baloghová
Slovak edition © 2020 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-551-7078-7

*Venujem rodičom Doreen a Eddiemu,
ktorí ma strážia zo svojho oblaku,
a svojim synom Alexandrovi a Josephovi,
ktorí sú mojimi šťastnými koncami.*

Nieko by nám mal už na začiatku života povedať, že zomierame. Potom by sme možno prežívali svoj život do krajnosti, každú minútu každého dňa. Urobme to! vravím vám. Nech chcete urobiť čokoľvek, neodkladajte to! Máte len určitý počet zajtrajškov.

výrok prisudzovaný pápežovi Pavlovi V.

PRVÁ ČASŤ

.....

Ako sa to začalo

.....

Niektorí ľudia zažívajú mimoriadne udalosti. Ja k nim nepatrím. Viediem obyčajný život a nerobím nič zvláštne. Tým netvrdím, že môj život je nudný, len nie je plný veľkých príbehov, ktoré sa začínajú slovami „neuveríš, čo sa mi stalo“. To však platilo iba dovtedy, kým sa mi neprihodilo toto. A verte mi, že si nevymýšľam...

„Máte niekoho, Jennifer?“

Takmer previnilo sa usmejem. „Hm, nie... ešte som slobodná.“ Pomrvím sa na stoličke. Tento druh otázok nenávidím. „Občas si vyjdem na rande, doktor Mackenzie, no práca s internetom mi veľmi nejde. Okrem toho som si vždy mýlila pravú ruku s ľavou.“ Rozpačito sa zasmejem, no vzápätí si všimnem jeho výraz. „Ale to ste nemali na mysli, však?“

„Nie,“ odvetí a poškrabe sa na brade. „Prišli ste sem dnes s niekým?“

Lekárova odpoveď ma zaskočí. Chvíľu som si myslela, že sa mi chystá oznámiť, že mám pohlavne prenosnú chorobu, čo by potvrdilo oprávnenosť mojej obavy z návštev verejných záchodov. „Prečo?“ spýtam sa. „Mala som si niekoho priviesť?“

„Pomohlo by to. Požiadal som recepcnú, aby vám to navrhla.“

Tuším to aj urobila. Myslela som si, že jej šibe.

Doktor Mackenzie si zloží okuliare s oceľovým rámom a pritisne si dlane na oči. „Veľmi ma to mrzí, Jennifer, ale nemám pre vás dobrú správu. Trpíte zriedkavou chorobou krvi.“

Zlovestne sa zamračí. Tento výraz som uňho predtým nevidela. Ordinácia sa mi hrozivo rozhojdá pred očami a pulzuje mi v ušiach. Vlastne sa celá roztrasiem.

Nasilu zaostním na lekárovu tvár. Chytí sa za koreň nosa a potom si pošúcha pokožku pretkanú žilkami, ktorá pripomína pavučinu. Vrhne na mňa kradmý pohľad, akoby si overoval moju reakciu, a potom zašomre nezrozumiteľný názov. Zachytím len „óza“ na jeho konci.

„Čo je to?“

Pravdaže, moja otázka si vyžiada lekciu z biológie. Nasleduje dlhá, komplikovaná prednáška o krvných doštičkách a bielych krvinkách v porovnaní s červenými. Biológia mi nikdy dobre nešla a teraz mám ešte k tomu pocit, že svet okolo mňa pulzuje.

„To nezní veľmi priateľsky,“ utrúsim.

„Nie. Je to veľmi zákerná a agresívna choroba.“ Poklopká kôpkou papierov o dosku stola, zarovná ich okraje. Potom si odkašle a dodá. „Neliečiteľná.“

Zrejme som ho zle počula. „Nerozumiem.“

„Urobil som si o nej veľmi podrobný prieskum, Jennifer. Je to taká vzácna choroba, že hematológovia v tejto krajine sa s ňou väčšinou nestretnú za celú svoju kariéru. Obávam sa, že na ňu neexistuje dostupná liečba, akou je napríklad chemoterapia. Tá si vyžaduje čas,“ sánka mu skočí doľava a potom zase späť, akoby ju mal pripevnenú na gumičke, „a toho, bohužiaľ, veľa nemáte.“ Odkasle si. „Zostávajú vám tri mesiace života... v najlepšom prípade.“

Tak moment – naozaj to povedal? Tú informáciu mi podrčil rovnako nenápadne ako reštaurácia so zlou povestou

zákazníkovi účet s fľašou vína navyše v nádeji, že si to nevšimne.

Zvoní mi v ušiach. Nasilu si nevšímam žlč, čo mi stúpa do hrdla, ale je neúprosná. „Doktor Mackenzie,“ vyhrknem. „Obávam sa, že budem vracat.“

Vrhne na mňa vystrašený pohľad a vyskočí spoza pracovného stola, až si udrie lakeť. „Au,“ zastoná a doslova cítim jeho bolesť. Rýchlo mi podá sivý drôtený kôš na smeti. Zadávam sa doň. Lekár zdvorilo čaká.

Každá bunka v mojom tele sa sústreďuje na kôš. Medzi papiermi pokrčenými do guľôčok zbadám odhodенý obal z tyčinky Snickers. Pri pohľade naň ma napne a vzápätí sa povraciam. Hlava mi ide prasknúť od bolesti.

Doktor Mackenzie mi podá zopár vreckoviek a pohár vody, ktorý má vždy poruke. „Neponáhľajte sa, máte čas,“ upokojuje ma.

Kdeže, nemám. Pomaly chlipkám vodu a zvažujem svoje možnosti. „Takže podľa vás by mi liečba nepomohla?“

„Urobil som si prieskum, Jennifer,“ zopakuje, „ale nerád by som vo vás prebudil falošnú nádej. Aj tak by išlo o čisto paliatívnu liečbu.“

Lekárov hlas sa vznáša v kyslom vzduchu a v mojom vedomí pristávajú útržky slov. „... aj keby“... „môže iba“... Narážajú mi do uší, no nechcem ich počuť.

Steny ordinácie sa ku mne hrozivo približujú. Sú sivé, bezútešné a celkom bezvýrazné.

Rovnako ako doktor Mackenzie.

Chodím k nemu už vyše tridsať rokov – liečil celú našu rodinu – a mimo týchto štyroch sivých stien ho vôbec nepoznám. Vlastne predsa o ňom niečo viem: namiesto obeda jedáva tyčinky Snickers. V ordinácii nemá ani jednu rodinnú fotografiu, portrét domáceho miláčika alebo diagram ľudskej anatómie. Dokonca ani strašidelný plagát, ktorý by ma

mohol odradiť od fajčenia – niežeby som fajčila, no aj tak by som tam privítala niečo, čo by ma rozptýlilo.

Už ho vôbec nepočúvam. Práve končí svoju prednášku. Jeho hlas neprehrádza veľké nadšenie. „Len sa snažím byť k vám úprimný, Jennifer,“ uzavrie a posunie si okuliare na nose. „Musíte pochopiť prognózu. Mali by ste byť pripravená.“

Na čo, doktor?

„Ďakujem,“ hlesnem.

Doktor Mackenzie vstane a otvorí okno. Zamyslene hľadím na svetlú vinylovú podlahu a otáčam sa v kresle z jednej strany na druhú. Zrazu si uvedomím, že ešte vždy stískam v rukách kôš na smeti. Položím ho na zem a odsuniem od seba, aby som necítila vývratky.

„Pán doktor, ale ste si celkom istý? Cítim iba... únavu. Nie bolesť. Občas si pripadám vyčerpaná a možno trochu nafúknutá. Nemohol by to byť syndróm dráždivého čreva, chronický únavový syndróm alebo...?“ Znie to, akoby som ho prosila o ďalšiu skratku. Naozaj to robím! Brala by som čokoľvek okrem tej prekliatej „ózy“. Myslím to smrteľne vážne.

„Výsledky vášho vyšetrenia krvi mám rovno pred sebou, Jennifer,“ zdvihne úhľadnú kôpku papierov ako dôkaz pre obžalobu. „Kiež by som vám mohol povedať niečo iné, ale obávam sa, že choroba už veľmi pokročila.“ Moja prosba zostane nevypočutá. Doktor Mackenzie si unavene vzdychne a potom vynesie rozsudok. „Je mi to veľmi ľúto. Škoda, že ste za mnou neprišli skôr.“

V duchu lapám dych. Mám štyridsaťtri rokov a práve mi oznámili, že štyridsiatich štyroch sa už nedožijem, lebo som zmeškala preventívnu prehliadku. Je mi do plaču. Nie! Nebudem plakať. Nesmiem. Mám za sebou tréning. Pracujem v oddelení ľudských zdrojov. Nedávam najavo svoje pocity. Mimochodom, aj preňho to je určite ťažké. Nemala by som mu to ešte sťažovať. „Aj mňa to mrzí,“ odvetím.

Posunie ku mne po pracovnom stole letáky ako krupier hráčovi žetóny. „Toto vám možno pomôže,“ dodá mäkším tónom. Meravo sa usmejem a ľahostajne si ich vložím do kabelky, hoci radšej by som ich šmarila do smetného koša. Sledujem ho, ako mi vyplňa recept. „Všetko dostanete v nemocničnej lekárni. Zatiaľ by vám to malo stačiť.“

„Zatiaľ,“ zopakujem. Uvedomujem si, ako zlovestne to znie.

Skúmam roztrasený rukopis v nádeji, že mi poskytnú aspoň malú cenu útechy: válium, kodeín alebo liek, ktorý poznám z matkinej dávno zabudnutej lekárnice obsahujúcej vzácnu zbierku všetkého, čo by niekto – najmä ona – mohol niekedy potrebovať. Ani jeden názov na recepte mi však nepripadá povedomý.

„Aké účinky majú tie lieky?“

„Pomôžu vám pri únave. A bolesti.“

Zvedavo naňho pozriem a zdvorilo naznačím pochybnosti. „Ale...“

Doktor Mackenzie pomyká ústami. Viem, čo to znamená: *Prečítajte si príbalové letáky.*

Odkasle si a rázne vstane. „Čoskoro vás chcem znovu vidieť. Eunice na recepcii vám nájde voľné termíny, tak sa u nej cestou von zastavte, prosím. A nezabudnite si vyzdvihnúť predpísané lieky, drahá.“

Drahá? Ešte nikdy ma tak neoslovil. Už vôbec nepochybujem o tom, že zomriem. Lekár obíde pracovný stôl a odprevaď ma k dverám. To je od neho milé, zvyčajne si ich otváram sama. Napokon ma otcovsky potľapká po pleci.

„Mrzí ma, že som vám zničila kôš, pán doktor,“ ospravedlím sa mu, skôr než odídem.

*Odpočítavanie sa začína:
Deväťdesiat dní*

.....

A tým sa to skončilo. „Eunice na recepcii vám nájde voľné termíny.“ Jediný druh termínov, na ktoré sa odteraz môžem tešiť. Recepčným sa vyhnem – aj tak netuším, ktorá sa volá Eunice – a čo najrýchlejšie opustím kliniku. Domov som sa vrátila pešo, aspoň to predpokladám, lebo som tam. Cítim sa, akoby som si večer vyšla do mesta, poriadne sa opila a ráno sa zobudila prekvapená, že sa mi podarilo dostať domov a napriek opitosti vykonať bežné rituály: položiť kľúče od predných dverí do misy, odlíčiť sa a pripojiť mobil k nabíjačke. Ani na jedno si však nespomínam. Nepamätám sa dokonca ani na návštevu lekárne, ale nová bielo-zelená papierová taška na kuchynskej doske jasne dokazuje, že som tam bola. Vedľa nej stojí malá fľaša whisky. Whisky nepijem, ale v silnom rozrušení som zrejme usúdila, že ju potrebujem. Človek vie napodiv urobiť racionálne rozhodnutia aj v celkom iracionálnom stave. Teraz sedím za stolom so šálkou čaju v rukách a zízam do prázdna. Ani si nespomínam, že som si ho uvarila.

Obávam sa, že posledné mesiace svojho života strávim ako námesačná.

Som hlboko otrasená. Odkiaľ sa vzal parazit v mojom tele, ktorý vo mne zadusil všetku nádej na budúcnosť? Budúcnosť,

ktorú už nemám, pretože som zareagovala príliš neskoro? Lebo som svoju únavu nebrala dosť vážne?

Čo mám robiť? Sedieť a čakať? Kde je moja matka, keď ju súrne potrebujem?

Ešte som nevyronila ani slzu. Je to čudné, ale ešte nemôžem plakať. Akoby moje slzné kanáliky odmietali tomu uveriť. Určite prežívam prvú fázu smútku: odmietanie. Čo príde po ňom? Hnev? Pravdepodobne áno. Cítim, že trpezlivo čaká na svoju príležitosť. Ale zatiaľ sa nechcem hnevať. Odmietanie mi celkom vyhovuje.

Musím však byť realistka. Mala by som získať všetky dostupné informácie, aby som pochopila, čo znamená „óza“ (svoju chorobu nikdy nenazvem celým menom, takú česť tomu votrelcovi nepreukážem!). Rozhodnem sa, že si prečítam letáky uložené v kabelke, a potom si vygúglim svojho zákerného nového spoločníka, hoci si uvedomujem riziká spojené s vyhľadávaním informácií o chorobách na internete. (Raz som neodolala pokušeniu a v spolupráci s Googlom som zistila, že mám roztrúsenú sklerózu. Pravdaže, v skutočnosti som nijakú nemala.) Ale vygúglenie tejto choroby ma už nemôže viac vydesiť a je lepšie byť pripravená ako nepripravená, nie?

Idem si po letáky. V poslednej chvíli sa však zarazím a kabelku pustím na zem, akoby som v ruke držala živého hada. Nemôžem to urobiť. Odhodlanie ma opustí. Ak budem vedieť priveľa, príznaky by sa u mňa mohli prejaviť už za normálnych okolností. Je to rovnaké, ako keď si prečítate o všetkých možných vedľajších účinkoch lieku a ešte pred užitím prvej tabletky zistíte, že vám hrozia kŕče v žalúdku, hnačka, podráždenie pokožky, depresia...

V duchu vykriknem:

Bože, ak existuješ, pomôž mi, prosím! Povedz mi, čo mám robiť!

Cítim sa stratená.

Som vystrašená.
Zomieram.

Zrejme som zaspala, lebo sa zobudím na pohovke schúlená do kľbka, premrznutá a omámená. Nepříjemný pocit sa mi rozšíri z hlavy do brucha a odtiaľ k prstom na nohách. Ak mám byť úprimná, takto sa bežne cítim, keď ma vytrhnú z víkendových driadok, no teraz ma to vydesí. Cítim sa horšie než pred stanovením diagnózy. Nesmiem to urobiť.

Ale potom sa to stane.

Rozplačem sa.

Nariekam s vedomím, že ma nikto nepočuje, hoci si želim pravý opak. Chcem, aby ma niekto objal a sľúbil mi, že všetko dobre dopadne. Ale som v tom sama. Myšlienka, že som slobodná, ma zrazu nenapĺňa spokojnosťou ako predtým. Cítim sa zraniteľná a ohrozená. Ale som aj pragmatická. Rozhodnem sa, že si urobím zoznam. Možno mi pomôže. Utriem si oči, vysmrkám sa, upokojím sa a vezmem papier a pero.

Pozrime sa na pozitíva:

ČÍSLO JEDEN: Už nemusím bojovať s rôznymi svinstvami. Úprimne si priznajme, že svet v poslednom čase pripomína svinský chliev. Nijaký Bowie, nijaký Leonard Cohen a nijaká Maya Angelou. Namiesto poézie len samé algoritmy a politické posolstvá.

ČÍSLO DVA: Žila som o dvanásť rokov dlhšie ako moja priateľka Vanessa. Vanessa zomrela ako tridsaťjedenročná a za tých dvanásť rokov, o ktoré prišla, som toho zažila veľmi veľa.

ČÍSLO TRI: Nedostanem Parkinsonovu chorobu ako môj otec ani Alzheimerovu chorobu ako moja matka. Neurobia sa mi vrásky, neovisnú mi prsia a pri zmienke o jablku mi nevypadne z úst zubná protéza. A možno na mňa budú spomínať s romantickým smútkom vyhradeným ľuďom, ktorí tento svet opustili predčasne. Rada by som tomu verila. Dúfam, že na mňa tak ľahko nezabudnú.

ČÍSLO ŠTYRI: Nebojím sa smrti. Videla som ju na vlastné oči. Sedela som pri svojej priateľke Vanesse, keď zomierala. Bolo to pokojné, dokonca krásne. Neskôr som zažila to isté s otcom a o dva roky aj s mamou. Nuž, jedni držia zomierajúcich za ruku a druhí čakajú pred dvermi, kým ich najbližší zomrú – ako moja sestra.

Ja som oboch držala za ruku.

Ale kto bude za ňu držať mňa? KTO?

Nemám deti a po troch spontánnych potratoch už ani manžela. Andy sa so mnou rozviedol. Môj bezútešný smútok po každej strate údajne spôsobil, že sa cítil vylúčený. Zahrnula by som ho do svojho smútenia, keby ma o to požiadal, ale nikdy to neurobil. Útechu hľadal inde. U Elizabeth. Dopadlo by to s nami inak, keby som ho prinútila smútiť so mnou? To sa už nikdy nedozviem. Občas si želim, aby som mohla pretočiť pásku na začiatok – teraz ešte viac než predtým.

V sobotu ráno sa vyberiem so svojím smútkom do Kentish Townu a v miestnom obchode si kúpim nástenný kalendár s ilustráciami od anglických majstrov. Mohla som si kúpiť ofi-

ciálny kalendár Taylor Swiftovej, ale pozeráť sa na ňu, sršiacu energiou a plnú života, mi pripadalo kontraproduktívne.

V ušiach mi ešte vždy znejú slová doktora Mackenzieho. *Zostávajú vám tri mesiace...* v najlepšom prípade. Z kalendára vytrhám všetky listy od januára do augusta (extravagantné plytvanie, keby ma nestál iba 50 pencí), nájdem Gainsboroughovu krajinku a odpočítam od nej deväťdesiat dní, pričom úmyselne ignorujem lekárov pesimistický dodatok *v najlepšom prípade*. Pripadám si, akoby som vyrábala adventný kalendár bez čokolád. Ak budem mať šťastie, možno sa ešte dožijem Vianoc.

Ale nebudme sentimentálni. Nie je to exaktná veda, je to návod. Motivačný prostriedok, ktorý ma povzbudí, aby som každý deň prežila čo najlepšie. Ktovie, možno napokon prežijem aj nultý deň, alebo sa dokonca dožijem Nového roka.

Kalendár zavesím do skrine vo svojej spálni. Dva krížiky. Dnešným dňom sa končí september – krátky mesiac mi zrazu pripadá ešte kratší. Gainsborough zajtra zmizne a začne sa osemdesiaty ôsmy deň. Presviedčam sama seba, že som proaktívna a k svojej chorobe sa staviam čelom, ale dobre viem, že to je určitá forma prokrastinácie. Úmyselné ignorovanie prvej prekážky: oznámiť zlú správu svetu. Zatiaľ usilovne popieram skutočnosť, no len čo sa niekomu zdôverím so svojou smrteľnou diagnózou, budem jej musieť čeliť. Odmietanie mi pripadá neuveriteľne lákavé.